

Reakcióidő — balesetveszélyben

A Volán munkalélektani állomásáról

Ugye nem lényegtelen, hogy milyen a figyelem összpontosítása, a reflexe, veszélyes közlekedési helyzetben a problémamegoldó képessége annak az autóbusszvezetőnek, aki naponta több száz emberrel a háta mögött forgatja a kormánykereket. Tragikus balesetek történtek már, a gépjárművezetői alkalmasságot feltételező képességek idejében esse sem vett hiánya miatt.

A Volán szegedi vállalatának immáron negyedik éve működő munkalélektani és ergonómiai állomása a gépjárművezetői alkalmasság rendszeres ellenőrzésére hivatott. Senki se képzeljen műszerrongeteggel berendezett, kórházi laboratóriumra emlékeztető vizsgálótermeket. Meglehetősen szerény és egyszerű körülmények között a legszükségesebb segédeszközökkel végzi itt munkáját a Volán-lélektanoss team. Egy orvos, egy pszichológus és egy ergonómus felelősségteljes tiszte három megye hivatásos gépkocsivezetőinek testi-lelki „szűrése”. Úttörő munka az övék — legalábbis Szegeden —, sok új kezdeményezés próbálgatásával.

Prórangya érkeznek a gépkocsivezetők a munkalélektani állomásra, hiszen tapasztalatból vagy egymástól tudják, hogy a tesztek, vizsgáló műszerek pontosan kimutatják lelki-idegrendszeri rendellenességeiket, amelyek miatt esetleg nem ilhetnek többé volán mögé. Különösen az idősebbek félik joggal a négyévenként ismétlődő ellenőrzéseket, hiszen jóllehet nagy rutinnal kezelik a kormánykereket, de érzékszerveik romlását, ez nem korrigálható. Ilyenkor persze nehéz a döntés: a pszichológiai vizsgálatok megfellebbezhetetlen adatai alkalmatlanságot mutatnak, ugyanakkor a személytelen tesztek mögött több évtizede becsületesen dolgozó ember áll, akit nem lehet könnyű szívvel félreállítani.

Nem egyszerű kitölteni a „nem felelt meg” rovatot, de szükséges. A közutakon enélkül is sok a tragédia. S hogy a pszichológiának többek között a balesetek megelőzésében is jelentősége van, azt tükrözi, hogy az állomás létezése óta harmadára csökkent a vállalat dolgozóit által okozott balesetek száma.

A munkapszichológus tevékenysége igazán akkor eredményes és pontos, ha együttműködik az orvossal, hiszen köztudott, hogy bizonyos pszichés betegségek testi tüneteknek is okozói lehetnek. A pszichológusi vizsgálatot tehát szükség szerint kiegészíti az általános orvosi megfigyelés. Ezt követi a műszeres képességmérés és az írásos teszt. A korszerű vizsgálóberendezések bőségevarában egyetlen munkalélektani laboratórium sem szenved. A Volánosok szerény lehetőségei között is két — de az itt vizsgálódó pályalkalmassághoz nélkülözhetetlen — mérőeszköz segíti a felméréseket. Közülük az egyik a reakcióidő-mérő, amely a reflexek gyorsaságának pontos kimutatására, a környezeti inger és az erre adott válasz közötti idő pontos mérésére alkalmas. A cselekvésvizsgáló pedig a mozgásösszehangoltság megfigyelésére szolgál.

Mint hogy a teszt, a próba eredeti célja szerint a különféle foglalkozási feladatok körök megállapítására alkalmas, ezért eredményesen alkalmazható a munkalélektan gyakorlatában. A különféle intelligenciatesztek az értelmi képességekről — a problémamegoldó gondolkodásról, a figyelem összpontosításáról, az adnak hí, képet, a személyiségtesztek pedig ezek kiegészítőiként gazdag információt nyújtanak a pszichológus számára a vizsgált személyről.

Jóllehet a próbák, műszeres vizsgálatok pontosak és megbízhatóak, a lélektani megfigyelés nem nélkülözhető.

ti a személyes beszélgetést, amely fontos része az elemzésnek. A jó szakember ugyanis számtalan olyan lelki konfliktust hozhat felszínre, amely kisebb-nagyobb mértékben befolyásolja a munkateljesítményt. Vannak olyan gépkocsivezetők, akik várják az időszaki ellenőrzés időpontját, hogy problémáikat végre elmondhassák a pszichológusnak. Ők képezik a kisebb tábor, hiszen a többség számára még idegen és lenyelvegében érthetetlen egy vállalati lélektani laboratórium megléte. Persze a munkapszichológusnak nem is a lelki elsősegélynyújtás a feladata, hanem elsősorban a dolgozók munkához való viszonyának elemzése, az optimális kapcsolat kialakításának segítése.

Az ideális egy sokrétű, komplex munkalélektani és ergonómiai „ellátás” lenne, amelyet minden nagyvállalat természetes feladatának tekintene. Ennek egyelőre anyagi és személyi feltételei hiányoznak. Márcsak ezért is jó példa a Volán, ahol felismerték a pszichológia ezen alaptalanul mellőzött területének a fontosságát. Jóllehet az itt dolgozó lélektanoss csoport munkája ma még „csak” az alkalmasság megállapítására, a pszichés betegségek és az ebből eredő testi tünetek kiszűrésére korlátozódik, mégis követezőre méltó.

Az elmúlt évben mintegy 1400 autóbussz-, illetve tehergépkocsivezetőt „szondáztak” az állomáson. Ezek közül 125 dolgozóról derült ki, hogy alkalmatlan további vezetésre. Az átlagosnál lassabb reakcióidő, rossz figyelemkoncentráció, neurotikus tünetek stb. okán. 125 ember vezetett volna tovább a közutakon az ellenőrző vizsgálat nélkül, s okozhatt volna balesetet. Ha csak ezt az eredményt tudnák felmutatni a munkalélektani állomás szakemberei, már akkor is megérte a „befektetés”.

Kalocsai Katalin

Gázolt önérzet

A levél mindig lesújtó, ha az idős emberek kiszolgáltatottságát jelzi. Rácz Józsefné Kisteleken vetette papírra bánatát: „Tisztelettel kérem hogy valaki nézzen már bele mi megy a Mező Imre utcában. Eddig négyszer kaptunk ígéretet, hogy bevezetik lakásunkba a gázt. Úgy érezzük, kiválógtatták a nagypénzüket és az öregüket kihagyták... én is nagybetegen mentem be októberben és úgy beszéltek velem a gázosoknál mintha ingyen kérnék a gázt, holott már befizettük amit kértek... Nekem most halt meg a férjem, trombozison van és megint csak ígéretet kaptunk, hogy 1983 júniusában...”

A levélíró a szomszédban volt melegedni s hálálkodott az enyhe időjárás miatt, mert így csak délután gyűjt be az otthoni kályhájába. Kovács Ferencék — túl a nyolcvanan — besegítenek a panaszok sorolásába. Szinte fáj ahogy veszik egymás utánra a bajokat. Ekkor szóltak, akkor ígérték, amakkor kérték, s ők mindenkori ügy cselekedtek, ahogy akarták. Remegő kézzel keresik az igazoló papírokat és sehogyan sem értik, mivel bánthatták meg a szerelőket, hogy elkerülték a házuakat.

Rácz Józsefné a panaszosabb:

— Elküldtek engem Szegedről ide az irodába, de nem mentem. Elegem volt, eddig vagy hatszor voltam a kórházban és mindig csak akkor küldtek a főorvoshoz, ha fizetni kellett. Én megfogadtam, a nyáron temetülék el a szegény uratam, 1500 forintot nyugdíjból senkinek nem adok egy fillér borralvalt se ezután.

— Gondolja, hogy emiatt maradt el a gáz bekötése? — Mi mást higgyek, mindenképp beszélt, a „keréket kenni” kell, csak akkor fogorogt az mondta a két szerelő, irassak ki anyagot, ők hét végén megcsinálják. Emiatt is buszoztam be Szegedre, de az én szavamra nem mozdultak. Mondja meg, mit adjak, ha nekem se elég?

A főlháborodottság nem mer kérdeztetni, mégse lehet nyugtunk. Az egyoldalú tapasztalat fel igazság. Bizonyára a Mező Imre utcai öregek panaszában összegyűlemlett minden keserűség, s csak ebből megítélni a gázvezetés gyakorlatát nem lehet. Mint ahogy az irodában éppen várakozó Lódr Ferenc és Magyar József szerint se. Ők például

időre bekötötték a gázt a rájuk osztott tizedben. Társaik dolgairól nem beszélnek, annyit tudnak, hogy a Mező Imre utcában két baksi: Tómsz Edé és Gémes Sándor dolgozott. Ők január elején vették ki a szabadságukat és ez a Munka Törvénykönyve szerint jár is nekik.

A tanácsnál Tóth Sándor műszaki csoportvezető adta tudtúl, hogy a gázvezetés két lépcsőben történik és jól halad. A Dél-alföldi Gázgyártó és Szolgáltató Vállalat teljesítette, amit vállalt, sőt még többet is, mint amennyire megegyeztek. Az utcai vezeték lefektették és ez a fő dolguk. Erre a tanácsal egyezkednek. A hivatal is figyel a házi bekötésekre de az már lényegében az állampolgár és a DÉGÁZ ügye. De ha a szükség kívánja, ők is megpróbálnak segíteni a bajon. Elmondom a Mező Imre utcában történetet, de szánékosan elhallgatom, amit Rácz Józsefné a hivatalról mondott. Az idős asszony ugyanis azért nem kéri a tanács segítségét, mert őt egy korábbi ügy kapcsán csúnyán megsértették. Igaz, szülő ürügyén, de mélységesen belegázoltak az önérzetébe. A bíróságnak kellett bebérl hirdetnie, a hivatalos ember galázkodásaira.

A gázvezetés kisteleki folyamatához tartozik, hogy a lakók adják össze a rávalót. Előbb az utcai vezetékre gyűjt a tanács, és négyezer forintért elviszi a kapuig a vezetéket. Utána mindenki úgy kötéti be a gázt, ahogy tudja. Kinek mennyire futja a pénz, annyira. Több tízezer forintba kerül egy falusi lakás átalakítása olcsóbb és tisztább fűtésre. Kovács Ferencékét és öv. Rácz Józsefnét a családjai beszéltek rá, ha itt a lehetőség, ne szalasszák el. Amikor

a szakemberek fölmérték a terepet, belegegyeztek a kalkulált összegbe és befizették a kért előleget. Egyszer négyezer forintot az utcai vezetékre (négyezer-öttszáz forintot még a betonútra), majd megelőlegeztek 18 ezer forintot a bekötés munkáira. Azóta csak ígéretet kaptak. Rácz Józsefné két éjszakát állt fájós lábával tűzrevalóért, végül aztán Horváth László fuvaros segített. Házhöz 'vite a szentet. Más összeszedte az udvarban levő farönköket és két napra valót darabol 120 forintért. Igaz, hogy a beszélgetéskor mindig a gázvezetés visszacsúszott, de többször sértette, hogy a faterleper is azt mondták a gyengeségét igazoló orvosi papírjaira, hogy azzal kitörölheti...

Szabó László, a DÉGÁZ szegedi üzeme vezetőjének információja szerint Kisteleken jól haladtak a dolgok. Több házba kötötték be a gázt, mint ahogy tervezték. Egyedül az Erzsébet utcában maradtak el a már többet vállaltból adódó munkák. A tanács hozzáállása sokat változott az elmúlt évek alatt. Okultak a hibákból és a Mező Imre utcában azért kezdtek később a házi bekötéseket, mert kicsit csúszott az utcai vezeték lefektetése.

Papíron minden stimmel. A szerelő szerint csak nyáron volt egy kis anyaghiány, különben dolgozhattak, amennyit a norma megengedett.

Akkor mégis marad a kérdés: ha minden rendben, a tél közepe felé tartva Ráczék, Kovácsék meg a többi nyugdíjas lakásában miért nem lobbantat föl a megnyugtást adó, meleg langy? Rajtuk túl is két házban már megcsináltam a fűtést.

Majeros Tibor

Kollégiumi pályázat

A Honvédelmi Minisztérium jelentkezésre hívja az általános iskolák VIII. osztályos fiátanulóit, akik vonzódnak a katonai életpályára, a tisztí hivatás iránt, és kötelezettséget vállalnak arra, hogy felvételük esetén, majd a középiskola eredményes befejezése után, tanulmányaikat valamely katonai főiskolán folytatják.

A felvételi követelményeknek megfelelő tanulók a magyar néphadsereg egyik középiskolai katonai kollégiumának növendékei lesznek, ez egyúttal középiskolai felvételt is jelent. A kollégiumok Egerben, Nyíregyházán és Tatán működnek.

A jelentkezés feltételei: magyar állampolgárság, hivatásos szolgálatra való egészségi alkalmasság, legalább 4-es tanulmányi eredmény az előirt tantárgyakból (magyar, történelem, számtan, fizika és orosz nyelv).

A diákok márciusban felvételi vizsgán vesznek részt. Pályázati határidő: február 20.

Szeged a Pannóniában

Koltay-Kastner Jenőről, az Európa-szerte híres irodalomtörténész professzoról közölt terjedelmes cikket a Pannónia című, Ausztriában megjelenő, színvonalas képes magazin. A cikk szerzője, Illés Jenő kritikus részletesen ismerteti a 90. életévét betöltött, ma is aktív tudós életútját. Amilyen hosszú ez az életút, éppúgy bővelkedik eseményekben.

Koltay-Kastner Jenő egy rangos tudományos műhelyben, az Eötvös Kollégiumban tett szert azokra az ismeretekre, amelyek megalapozták tudási pályáját. A XX. század elejének pezsgő szellemi légkörében megadatott neki, hogy részt vegyen az akkor népszerűsége tetőpontján álló francia filozófus, H. Bergson híres „szerda estén”. De kitört az első világháború, s ez érthetően törést okozott az induló tudós pályáján. Am nincs olyan rossz, amiből az ember ne tudna valamit a maga javára fordítani — Koltay-Kastner Jenő Olaszországba került, tökéletesítette olasz nyelvtudását. S itt most még egyszer nézzük meg: honnan, s hová vetette a sors! Közép-Európából Itáliába! Mintha hasonló sorsmodellel találkoztunk volna már a magyar történelemben. Igen, éppen az első, s talán a legtipikusabb — Janus Pannoniusé. S ami e két sorsban — a közöttük levő csaknem 500 év ellenére is — közös: Itália

nemcsak a műveltség forrása volt számukra, hanem kialakított bennük valamit, amit úgy nevezünk: „pannon tudat”. Nem akarjuk tovább erőltetni a párhuzamot, de tény, hogy Itáliából hazatérve, Koltay-Kastner Jenő is hamarosan Pécsre került. Az itteni egyetemnek lesz professzora, csaknem tizenöt éven át. Ekkor a történelem ismét beleszólt életébe, s Pécsot otthagya, 1939-ben a szegedi egyetem tanára lett. Ez időre már nemzetközi hírnévnek örvend, s talán ennek köszönhető, hogy az alkotó ereje teljében levő tudós lényegében töretlenül folytathatta tudományos pályáját a második világháború és a felszabadulást követő nagy társadalmi átalakulás éveiben is. Több mint hat évtizedes pályája igen sokoldalú embernek mutatja. Igazi, vérbeli filológus: komparatista irodalomtörténész és szótárkészítő, kultúrdiplomata és folyóirat-szerkesztő, tudósgenerációkat felnevelő pedagógus és aktív, szervező-irányító közéleti ember.

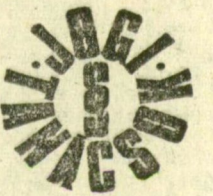
E lenyűgöző életpálya önmagában is magyarázatot ad arra, miért is mutatta be az Eisenstadtban megjelenő, német nyelvű folyóirat. Van azonban ennek más oka is: egy formális és egy mélyebb, ideológikus természetű. A formális, hogy a Pannónia tizedik évfolyamába lépett, s ünnepi számában elvégzi az ilyenkor

szokásos „történelmi visszatekintést”. Ez jelen esetben valóban „történelmi”: nemcsak az elmúlt tíz esztendőre tekint vissza, hanem jó másfél évszázadra, ugyanis ekkor jelent meg az első, Pannónia című folyóirat Pozsonyban, 1837 és 1848 között. A második Pannónia — Koltay-Kastner Jenő szerkesztésében indult 1935-ben. Szellemtörténeti irányú, társadalomtudományi folyóirat volt, olyan kitűnő munkatársakkal, mint Klemm Antal, Kardos Tibor, Halasy-Nagy József, Gálos Rezső.

A jelenlegi, immár harmadik Pannónia természetesen egészen más profilú lap. Célkitűzése az európai népek együttműködésének elősegítése. Ezt akarja szolgálni saját példájával. Főszerkesztője, Sebestény György hozta létre, abban a meggyőződésben, hogy a volt monarchia népeinek a nyelvi és társadalmi különbségeit ellenére is van mondanivalójuk egymás számára. Napjainkban mindnyájunk közös érdeke, hogy a történelmi-politikai határokat, melyek nem kevesebbet, mint az önálló nemzeti fejlődést és társadalmi felemelkedést tették lehetővé e népek számára —, ne legyenek a gazdasági és kulturális közlekedés gátjai. Koltay-Kastner Jenő méltatásának ez az igazi oka: személyes sorsa az együtt élés és együtt gondolkodás példája. Pannon péld.

Baranyai Zsolt

A javító-nevelő munkára ítélték szabadsága



S. I.-né szegedi olvasónk azt hallotta, hogy megváltoztak a javító-nevelő munkára ítélt dolgozók szabadságát érintő jogszabályok. Szeretné tudni, hogy az új rendelkezés szerint hány nap fizetett szabadság jár a javító-nevelő munka időtartamára, továbbá azt is, hogy a pénzbüntetést miből kell levonni?

Az új rendelkezés (6/1982. [XII. 4.] IM. számú rendelet) valóban módosította a javító-nevelő munkára ítéltet megillető szabadságok mértékét — hasonlóan a munkaviszonyban állókéhoz. Az eddigi rendelkezések szerint az elítélt évi tizenkét munkanap alapszabadságra volt jogosult. Az új rendelkezés szerint az elítélt a javító-nevelő munka végrehajtása alatt tizenöt mun-

kanap alapszabadságra jogosult. Rendelkezik a jogszabály a kisgyermekes anyák szabadságáról. Jogosult például a gyermekének gondozása céljából, illetőleg a gyermek betegsége tartamára fizetés nélküli szabadságra. Ki kell adni a javító-nevelő munka tartama alatt a gyermek anyáknak járó és gyermekét egyedül nevelő apának a gyermeke után járó fizetett pótszabadságot is, továbbá a szülési szabadságot, a fiatalokéknak járó pótszabadságot, az egészségre ártalmas munka alapján, és a vak dolgozókat megillető pótszabadságot.

A szabadságon, illetve a fizetés nélküli szabadságon töltött idő azonban a javító-nevelő munka időtartamába nem számít be.

A további kérdésére válaszolva közöljük, hogy a pénzbüntetést az elítéltnek járó bérjellegű pénzbeli jut-

atásokból kell levonni, ideértve a javító-nevelő munka tartamára eső év végi részesedést is. Ha az elítélt mezőgazdasági termelőszövetkezeti tag, az ítéletben meghatározott részt a végzett munka alapján járó részesedésből (munkaadási eredménytől függő részesedés stb.) kell levonni. Levonás nem terjed ki a munkaviszonyból származó részesedésre, és a földjára. Ha az elítélt ipari szövetkezeti tag, az ítéletben meghatározott részt munkaadási és év végi részesedésből kell levonni. Az osztályoktól levonás nem érinti.

A rendelkezések szerint jutalmat az elítélt a javító-nevelő munka végrehajtása alatt nem kaphat. Ez vonatkozik a jubileumi jutalomra és a törzsgárdajutalomra is.

Dr. V. M.